

1500-årene og militære kort fra første halvdel af 1600-årene til købstadkortene i 2. udgave af Traps Danmark. Selv om bogen er i A4-format, er gengivelserne, ofte med to kort på en side, dog for det meste i en lille målestok. Når de fleste af dem kun giver et indtryk af det pågældende kort, ikke en anvendelig gengivelse, skyldes det dog, at gengivelserne med blot tre undtagelser er med raster. Det er en besynderlig misforståelse: de tegnede originalkort og de kobberstukne kort er jo i streg, de sidstnævnte er per definition stregklicheer. Med gengivelsen med raster forsvinder nu navne, signaturer og alle detaljer i prikker. Det er

ærgeligt. Blot ganske få af de gengivne kort er i originalformen af en art, så rastergengivelse er nødvendig.

Til gengæld giver kortteksterne, skrevet af museumsfolk og andre fra de pågældende områder, en detaljeret redegørelse for de enkelte kort og originalernes opbevaringssted, således at man herfra kan komme videre.

Et register over de behandlede korttegnere, topografiske forfattere og kobberstikkere bidrager til at gøre bogen til en nyttig nøgle for lokalhistorikere – og en hjælp ved brug af bogen som et forbillede for lignende værker.

Ole Degn

ØKONOMISK OG SOCIAL HISTORIE

Birgitte Wistoft (red.): *Elektricitetens Aarhundrede. Dansk elforsynings historie 1891-1991, bd. 1-2.* (Danske Elværkers Forening). Bind 1. 1891-1940 (Birgitte Wistoft, Flemming Petersen, Harriet N. Hansen), 1991, 304 s. Bind 2. 1940-1991 (Birgitte Wistoft, Jytte Thorndahl, Flemming Petersen), 1992, 312 s.

En af de afgørende forudsætninger for skabelsen af det moderne industri- og velfærdssamfund har været fremkomsten og udviklingen af elkraften. Om dens 100-årige historie i Danmark afsluttedes i 1992 et centralt 2-binds-værk, udgivet af Danske Elværkers Forening og skrevet af historikere og museumsmedarbejdere på Danmarks Elmuseum. De to bind indeholder den første omfattende og sammenhængende fremstilling af udbygningen af Danmarks elkraftforsyning. Værket bygger hovedsagelig på eksisterende forskning og den foreliggende trykte litteratur om emnet, herunder en lang række jubi-

læumsskrifter fra lokale elværker samt branchens fagblade og tidsskrifter, men forfatterne inddrager også et betydeligt primært kildemateriale fra bl.a. elorganisationer, enkelte værker og branchens egne folk, og nogle afsnit, herunder bl.a. om besættelsestiden, indeholder derfor også en betydelig primærforskning.

Bøgerne er centreret efter faserne i opbygningen af det offentlige elværksnet. Fra de første pionerer og små jævnstrømsværker er skildret overgangen til vekselstrøm og etableringen af et næsten landsdækkende elnet i værkets første del. I bind 2 berettes derefter om efterkrigsårenes koncentration af de mindre elstationer til de store kraftværker og elselskaber samt samarbejde med nabolandenes elforsyningsselskaber. Elproduktionens tekniske og organisatoriske udvikling udgør en væsentlig del af bøgernes indhold, men de rummer derudover også en fremstilling af elforsyningsens forbrugerside, dens betydning for industrien og andre erhvervsområ-

der og for ethvert hjem i landet. Desuden er der afsnit om de væsentligste virksomheder, der i tidens løb har produceret elmateriel og af de ingeniører og andre, der har været ledende på området i de hundrede år.

I skildringen af elværkernes oprettelse og organisatoriske udbygning er også inddraget, fortrinsvis i eksempelform, de lokalpolitiske ideer, der lå bag de første små jævnstrømsværker på landet (højskole- og andelsbevægelsen) og nogle af de senere byværker (kommunesocialisme). Ligeledes er også de seneste tyve års energipolitik efter 1970ernes energikrise taget op, herunder diskussionerne om alternative energiformer. Noget tilsvarende savner man derimod for de første årtier, hvor de offentlige elværker konkurrerede mod de allerede eksisterende energikilder som dampmaskiner og gasværker. Og så sent som i slutningen af trediverne produceredes mere end en fjerdedel af den samlede strøm endnu på industrivirksomheders private elværker.

Fremstillingen er skrevet i et flydende og lettilgængeligt sprog. En række tabeller, tidstavler og oversigter supplerer teksten godt, og desuden må fremhæves et usædvanligt varieret og spændende billedmateriale. Bøgerne afsluttes med note- og henvisningsafsnit, registre samt oversigter over benyttede kilder og litteratur (arkivoversigten er dog »forsvundet« i bind 1).

I et oversigtsværk som dette vil der naturligvis være mange aspekter af emnet, der ikke er behandlet tilbundsgående, men for både periodens industri- og teknologihistorikere vil bøgerne være særdeles nyttige, herunder som referencelitteratur.

Erik Korr Johansen

Anton Jepsen: *Det kongelige Møbelmagasin og københavnersnedkerne. Danske møbler efter 1777.* (Poul

Kristensens Forlag, 1991). 156 s., 256 kr.

Den foreliggende bog er baseret på en i Kommercekollegiet opbevaret brevveksling fra Georg Erdmann Rosenberg og Carsten Anker til Kommercekollegiet og tjener til belysning af den danske møbelkunsts udvikling efter 1777. Rosenberg fremsatte en lang række forslag til fremme af den danske møbelproduktion, og helt konkret sigtede hans forslag på, at oprette en institution, der kunne tage sig af alle forhold vedrørende møbelfremstilling, fra indkøbet af de rå materialer til salget af møblerne. Blandt de talrige forslag indgik en præmiering af den mester, der kunne fremstille og sælge møbler for en vis sum – en opfattelse der var helt i tidens ånd, når man for eksempel betragter Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs præmieringer, der anvendtes til opmuntring inden for landbruget. Han så gerne, at møblerne blev fremstillet efter tegninger, som han selv havde udfærdiget efter udenlandsk inspiration. Han mente nemlig, at den danske møbelproduktion lå på et alt for lavt kvalitetsniveau. Fra statens side var man på denne tid særdeles interesseret i at fremme dansk handel, og især produktion der kunne begrænse importen, og derfor fik Rosenberg meget hurtigt kongens resolution (17. februar 1777) til at gå i gang, og kort tid efter åbnede Det Kongelige Meubel-Magazin. For at møblerne kunne sælges gennem møbelmagasinet, var det ideen, at de skulle forsynes med et kvalitetsstempel, men dette var de lokale mestre ikke begejstrede for, og helt galt blev det, da der blev udskrevet en konkurrence (Danmarks første møbelkonkurrence, udskrevet af Rosenberg under pseudonym), som man betragtede som et anslag direkte rettet mod dem. Stempelgarantien var ikke populær og blev ikke anvendt i noget videre om-